

по п'яте, така класифікація може бути використана для відстеження результативності реформ з підтримки та стимулювання розвитку підприємницької діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасний стан реформ характеризується кількісними перевагами законодавчого забезпечення регулювання підприємницької активності, однак якість цих нормативних документів не завжди відповідає вимогам.

Для вирішення проблем необхідним є: внесення законодавчих змін, забезпечення реалізації політики прозорості та залучення громадськості до контролю за якістю роботи органів державної влади; удосконалення методичного забезпечення оцінювання якості нормативно-правових актів у сфері дерегулювання економіки тощо.

Регулювання законодавчих протиріч у сфері державного регулювання підприємницької діяльності дозволить підвищити ефективність реформи дерегулювання економіки та ліквідувати бар'єри підприємницької діяльності в законодавчому аспекті.

Використана література:

1. Бутенко А. І., Н. Л. Шлафман Інституційні механізми підвищення ефективності використання потенціалу малого підприємництва. Економічні інновації. 2014. – Вип. № 57. – С. 43–50.

2. Заярна Н. М. Міжнародний досвід підтримки малого бізнесу та сучасні українські реалії. Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.1. – С. 198–201.

3. Кендюхов О. В. Система державної підтримки малого та середнього підприємництва в Україні. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 2 (58). – С. 13–18.

4. Галан Н. І. Державна підтримка малого та середнього бізнесу: досвід розвинених країн: монографія. Дніпропетровськ. Вид-во ДНУ, – 2017. – 188 с.

5. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. Бізнес Інформ, 2012. – № 5. – С. 95–97.

6. Стоянова М.М., Журавльова Т. О., Добровольський О. І. Адаптація закордонного досвіду стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва. Економічні інновації. 2014. – Вип. 57. – С. 394–399.

7. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Київ: Знання, 2016. – 435 с.

8. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.

Формування фармацевтичних кластерів у регіоні

*Глебова Н. В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування НФаУ
glebnv11@gmail.com*

Мала А. О., здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності «Адміністративний менеджмент» Національного фармацевтичного університету

Посилення впливу світових інтеграційних процесів на розвиток регіональних економік обумовлює необхідність застосування сучасних методів та способів

внутрішньої та міжрегіональної взаємодії. Участь у розробці регіональних програм дозволяє суб'єктам бізнесу через застосування інституту державно-приватного партнерства віднайти нові джерела конкурентних переваг та більш ефективно використати наявний ресурсний потенціал. Перенесення конкурентної боротьби з ресурсної площини у сферу інституційної взаємодії обумовлює необхідність налагодження конструктивного діалогу місцевих органів влади з представниками бізнесу та інституційних утворень, та стає однією з причин активного використання кластерних моделей та технологій.

Рівність кожного з учасників об'єднання, широкий інструментарій внутрі- та міжкластерної взаємодії незалежно від ініціатора територіально-галузевого об'єднання підтвердили можливість успішного створення кластерів практично у всіх галузях економіки, тому кластери перетворились на важливий інструмент державної підтримки на регіональному рівні.

Фармацевтична галузь є стратегічно важливою для економіки будь-якої країни, оскільки її продукція спрямована на збереження та відновлення здоров'я населення. Будучи однією з найбільш науко- та інноваційномістких галузей, в якій, незважаючи на значну кількість державних замовлень, превалює лєвова частка імпортих товарів, фармацевтична галузь володіє високим кластероутворюючим потенціалом.

Аналіз передумов формування кластерів в регіонах проводився у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема, для цілей дослідження проаналізовано роботи: Болла С., Гілеті Ю., Григор'євої А., Данілова Ю., Іванова С., Животової С., Любачівської Л., Посилкіної О., Сагайдак-Нікітюк Р, Сичова А., Соболева А., Соболева С., Ткаленко С. [1-11].

У світовій практиці широко використовується кластерний інструментарій у фармацевтичній галузі як спосіб державно-приватного та інституційного партнерства. Крім того, ряд розвинених країн продовжують виділяти значні кошти на підтримку нових кластерних ініціатив у цій сфері. Наприклад, у США успішно працюють 9 фармацевтичних та біотехнологічних кластерів; у Великобританії створено 3 великих кластери та ще 4 перебувають на стадії формування, при цьому держава виділила біля 3 млрд дол. США для підтримки нових кластерних ініціатив; у Франції створено 10 центрів біотехнологій (кластерів) та 8 центрів генетичних досліджень, на підтримку розвитку яких державою виділено біля 500 млн євро [1, с. 8].

Роль органів влади в США та країнах Європи щодо підтримки існуючих кластерів та кластерних ініціатив полягає в розробці законодавчих норм, розвитку інфраструктури; методами державного регулювання економіки проводиться стимулювання підприємств малого і середнього бізнесу до кооперації навколо ядра кластерного утворення (податкова, митна політики, тарифне регулювання та ін.).

У країнах, які разом з Україною ступили на шлях кластеризації, також відбуваються активні процеси впровадження кластерних моделей та технологій у фармацевтичну галузь. Проте, на відміну від США та країн Європи, підтримка кластерних ініціатив тут здійснюється шляхом розробки детальних планів розвитку. Зокрема, в Росії уряд підтримав реалізацію 15 фармацевтичних кластерних проєктів, більшість з яких перебувають на стадії реалізації, а в п'яти найбільш розвинених (налагоджений повний технологічний ланцюг виробництва: від фундаментальних досліджень і виробництва субстанцій до масового випуску нової продукції [2, с. 2].

Основною ціллю створення фармацевтичного кластера у Вітебській області (Білорусь) є розвиток наукового, технологічного та виробничого потенціалу регіону у

фармацевтичній сфері, формування сучасної інфраструктури для розробки імпортозамінних та інноваційних лікарських засобів. Серед першочергових проектів об'єднання – створення на базі Вітебського державного медичного університету центрів доклінічних, біоеквівалентних та клінічних досліджень, сучасної науково-дослідної лабораторії контролю якості імунобіологічних лікарських засобів, що дозволить проводити дослідження з розробки та створення інноваційних препаратів [3]. З метою розробки власних лікарських препаратів створено фармацевтичний кластер у м. Шимкент (Казахстан), який об'єднав більше 60% ринку казахстанського виробництва ліків з ядром у ПАТ «Хімфарм» [4].

На думку Сагайдак-Нікітюк Р.В. та Посилкіної О.В., для України актуальність створення фармацевтичних кластерів обумовлена необхідністю своєчасного забезпечення населення високоякісними лікарськими засобами у необхідних обсягах за доступною ціною, технологічним відставанням вітчизняних фармацевтичних підприємств в порівнянні з діяльністю підприємств розвинених країн, погіршенням економічного стану в країні в цілому, необхідністю створення нових робочих місць, надходження в регіон бюджетних коштів, зниження бар'єрів виходу на ринок оригінальних лікарських засобів, актуальністю підвищення ефективності регіональної кооперації тощо [5, с. 7].

Гілета Ю.І. наголошує на високій імпортозалежності українського фармацевтичного ринку та розглядає кластери як один із способів її подолання. За словами науковця, ліберальні правила допуску іноземних ліків на внутрішній ринок призвели до того, що питома вага імпортової продукції майже у 2,6 разу перевищує вітчизняну; при цьому не менше 30% лікарської продукції, допущеної на ринок України, тобто імпортного виробництва, не підтверджено сертифікатом GMP [6, с. 414].

Формування кластерів можливо розглядати у потрійній площині: по-перше, через аналіз зовнішніх передумов, які формуються виключно державною політикою у галузі охорони здоров'я; по-друге, оскільки кластер є важливою складовою соціально-економічної системи регіону, необхідним є аналіз регіональних передумов їх виникнення; по-третє, кластер є складною організаційною структурою, тому його формування багато в чому визначається характером внутрікластерних взаємодій між учасниками мережевого об'єднання, що повинно враховуватись на етапі ініціації утворення. Відмітимо, що окремі елементи запропонованого підходу знайшли відображення у працях науковців, водночас, на нашу думку, лише комплексність його застосування дозволить у повній мірі оцінити зусилля кожного з ініціаторів майбутнього утворення.

Основним способом реалізації регіональної підтримки формування кластерів є включення окремих інструментів кластерної політики до складу регіональних програм. Можливість перегляду та швидкого внесення змін перетворює регіональні програми на оперативний інструмент впливу на характер соціально-економічних перетворень, відповідно, дозволяє виробити більш гнучкі форми співробітництва влади, бізнесу та інституцій при утворенні кластерів. Окремі регіони України активно використовують цей інструмент для формування кластерів у сфері охорони здоров'я. Наприклад, створення кластерів у сфері фармацевтики та медичних технологій розглядається одним з пріоритетних напрямів Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року [11, с. 19]. У Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року ідентифіковано дев'ять основних кластерних структур, однією з яких є формування кластерів у сфері охорони здоров'я [12].

На підставі аналізу праць науковців [1-11] можливо виділити ключові передумови формування фармацевтичних кластерів в Україні:

1) наявність в регіоні науково-дослідного центру або великого фармацевтичного підприємства, навколо якого створюватиметься кластер. Вітчизняним фармацевтичним кластерам властиве формування з чітким виділенням ядра організаційної структури;

2) забезпечення висококваліфікованою робочою силою, наявність вільних виробничих приміщень та інфраструктури, необхідних для організації бізнесу;

3) існування в регіоні добре розвиненої інфраструктури, яка підтримує промисловий розвиток: технопарків, бізнес-інкубаторів, інформаційно-технічних центрів, промислових зон, інноваційно-промислових комплексів, агентств з розвитку субконтрактних відносин та ін.;

4) наявність торгово-промислових палат та ефективних професійних асоціацій, які надають підприємствам можливість зустрічатися та обмінюватись досвідом;

5) розміщення на території регіону унікальних запасів сировини для виробництва лікарських засобів.

Їх наявність не лише створить підґрунтя для формування, але й забезпечить ефективне функціонування та тривалий життєвий шлях фармацевтичних кластерних об'єднань.

Використана література:

1. Болл С. В. Особенности формирования фармацевтических кластеров в России / С. В. Болл, С. В. Иванов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.farmbiotex.ru/files/expert_opinion/farm.klaster.book.pdf.

2. Григорьева А. В. Развитие фармацевтических кластеров России и инструменты государственной поддержки отрасли / А. В. Григорьева. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.scienceforum.ru/2016/pdf/21642.pdf>.

3. Сычев А. Фармацевтический кластер создан в Витебской области / А. Сычев // Белта: Новости Беларуси. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belta.by/regions/view/farmatsevticheskij-klaster-sozdan-v-vitebskoj-oblasti-158422-2015/>.

4. В Шымкенте создан фармацевтический кластер // Капитал. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://kapital.kz/economic/41416/v-shymkente-sozdan-farmacevticheskij-klaster.html>.

5. Сагайдак-Нікітюк Р. В. Організаційні засади побудови фармацевтичних кластерів в Україні / Р. В. Сагайдак-Нікітюк, О. В. Посилкіна // Бізнес-Інформ. – 2011. – № 11. – С. 7–8.

6. Гілета Ю. І. Актуальні проблеми імпортозаміщення і практична цінність кластерного аналізу в покращенні маркетингової діяльності вітчизняних фармацевтичних підприємств / Ю. І. Гілета // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 5. – С. 413–418.

7. Данилова Ю. Р. Кластеризация фармацевтических производств в системе региональной промышленной политики России / Ю. Р. Данилова // Экономический журнал. – 2012. – № 26. – С. 97–103.

8. Ткаленко С. І. Особливості формування біотехнологічних кластерів ЄС: досвід для України / С. І. Ткаленко, Р. З. Любачівська // Проблеми економіки. – 2015. – № 1. – С. 37–42.

9. Сагайдак-Нікітюк Р. В. Створення фармацевтичних кластерів в Україні на підставі логістичного менеджменту та міжнародних стандартів якості / Р. В. Сагайдак-

Нікітюк, О. В. Посилкіна // Управління, економіка та забезпечення якості в фармацевтиці. – 2011. – № 3 (17). – С. 24–32.

10. Концепція розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011 – 2020 роки. // Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20100913_769.html.

11. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 р. // Офіційний веб-портал Київської міської влади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmv.gov.ua/strategy.asp>.

12. Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 р. // Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua/uk/article/static/id/243>.

Економіко-математичне моделювання сталого розвитку об'єднаних територіальних громад

Горошкова Л. А., д-р екон. наук, доцент, професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики Запорізького національного університету, goroshkova69@gmail.com

Хлобистов Є. В., д-р екон. наук, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія», ievgen.khlobystov@ukr.net

Трансформація адміністративно-територіального устрою в Україні є однією із складових реформ, яких потребує українське суспільство. Головним із десяти пріоритетів «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленій Указом Президента України, є децентралізація та реформа державного соціально-економічного устрою, перебудова територіальної організації об'єктів господарювання. Отже Україна та її економіка потребують нагального наукового обґрунтування та практичної реалізації заходів щодо сталого геопросторового розвитку країни в умовах трансформації адміністративно-територіального устрою. Залишається загальнонаціональною проблемою створення системи комплексного, багатокритеріального управління природно-господарськими системами до числа яких належать об'єднані територіальні громади (ОТГ), що забезпечить сталий розвиток регіонів і країни у довготривалій перспективі. Сталий розвиток держави можливо забезпечити тільки в разі, якщо створені у результаті децентралізації ОТГ будуть самодостатніми і фінансово спроможними. Отже перед ОТГ постають такі завдання: по-перше – ефективніше формувати дохідну частину свого бюджету, по-друге – переходити на самозабезпечення та раціональне планування своїх ресурсів і видатків, що у майбутньому зробить територіальні громади економічно самодостатніми та фінансово спроможними. Саме тому, у сучасних умовах децентралізації особливої актуальності набуває проблема формування ефективної системи управління фінансами територіальних громад.

У роботі проведений аналіз чинної системи видатків об'єднаних територіальних громад, до складу яких входить фінансування освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, розвиток інфраструктури, які у сукупності забезпечують сталий розвиток територій. Доведено, що чинна система управління місцевими фінансами не сприяє їх сталому розвитку та не передбачає